

Nr 6

Socialutskottets betänkande i anledning av motioner om vård av och åtgärder till stöd för psoriasis sjuka, m. m.**Motionerna**

1. I motionen 1971: 131 av herr *Andersson* i Örebro m. fl. (fp) hemställs att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa om översyn av läkemedelsförordningen i syfte att utvidga densamma till att omfatta även sårslavor och bandage, att hos Kungl. Maj:t hemställa om ändring av hjälpmedelsförteckningen så att denna kommer att omfatta även sol-ljuslampa för psoriasis sjuka, samt att hos Kungl. Maj:t hemställa om att åtgärder vidtas i syfte att stimulera en utökning av antalet klimatvårdsplatser.

2. I motionen 1971: 182 av herr *Carlshamre* m. fl. (m) hemställs att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av läkemedelsförordningen i syfte att utvidga densamma till att omfatta även sårslavor och förbandsmateriel, samt att hos Kungl. Maj:t hemställa om att frågan om statligt stöd till inrättande av klimatvårdsplatser för psoriasis sjuka och bidrag till de patienter som utnyttjar platserna skyndsamt utreds.

3. I motionen 1971: 187 av herr *Lindkvist* (s) och fru *Eriksson* i Stockholm (s) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär dels en ändring av bestämmelserna om fria tekniska hjälpmedel för handikappade, dels att statsbidrag kan utgå för behandlingsapparat som avses i motionen. Den behandlingsapparat som avses är ultravioletta ljuslampor.

Sjukdomen psoriasis

Psoriasis är en kronisk hudsjukdom som yttrar sig i rodnande utslag, täckta av vita, tjocka fjäll, som lätt faller av. Huden under fjällen blöder lätt. Utslagen kan förekomma över hela kroppen men är vanligast på knäskålar och armbågar, i hårbotten och på naglar. Sjukdomen kan kompliceras med ledbesvär. Psoriasis smittar inte. Som regel har sjukdomen ett kroniskt förlopp med omväxlande perioder av förbättring och försämring. Det finns starka belägg för att ärftliga faktorer spelar en roll vid uppkomsten av psoriasis. Psoriasisförändringar kan visa sig i anslutning till mekanisk eller annan skada av huden, i anslutning till infektioner eller i samband med starka psykiska upplevelser. De flesta

fall av psoriasis kan genom lämplig behandling fås att läka ut. Utslagen brukar dock efter en tid återkomma. Behandlingen går primärt ut på att reducera eller eliminera symtom såsom fjällningen, hudrodnaden och eventuell klåda. Patienter med psoriasis ordinerar att smörja in huden med fett, vanligen vaselinhaltiga salvor med tillsats av salicylsyra. Även bl. a. stenkolstjära och träkolstjära samt kortisonpreparat används vid utvärtes behandling. Ultraviolet bestrålning används för att förstärka effekten av tjärbehandling. Enbart ljusbad (kvartslampa, båg ljus, sol-ljus) har också en läkande effekt.

Bestämmelser angående läkemedel m. m.

Grundläggande bestämmelser om läkemedel finns i läkemedelsförordningen (1962: 701) innehållande bestämmelser om läkemedelskontrollen, tillverkning och import av samt handel med läkemedel jämte till läkemedelsförordningen knutna föreskrifter, bl. a. kungörelsen (1963: 439) om tillämpningen av läkemedelsförordningen.

Enligt förordningen (1954: 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel tillhandahålls läkemedel, varå recept utfärdats av läkare eller tandläkare, kostnadsfritt eller till nedsatt pris på apotek.

Kostnadsfria läkemedel skall utlämnas till den som är sjukförsäkrad enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring och som lider av långvarig och allvarlig sjukdom, som Kungl. Maj:t förklarar vara av sådan art. Kungl. Maj:t bestämmer vilka läkemedel som vid varje sådan sjukdom får utlämnas kostnadsfritt. Förteckning över sjukdomar, vid vilka läkemedel tillhandahålls kostnadsfritt, samt de kostnadsfria läkemedlen finns i kungörelsen (1954: 520) med förteckning över kostnadsfria läkemedel.

Rätt till *prisnedsatta läkemedel* tillkommer den som omfattas av sjukförsäkring enligt lagen om allmän försäkring eller här i riket är i allmän eller enskild tjänst och innebär att inköpskostnaden för läkemedel vid varje expeditionstillfälle inte behöver överstiga 15 kr.

De i förteckningen över kostnadsfria läkemedel upptagna sjukdomarna är fr. o. m. den 1 april 1971 tjugofem till antalet. Psoriasis ingår ej bland dessa sjukdomar. Med läkemedel förstås i förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel »sådan för människa avsedd vara, på vilken läkemedelsförordningen är tillämplig». Sådana sår salvor som är avsedda »till ans av friska sår» (jämför den numera upphävda apoteksvarustadgan 1913: 308) faller inte inom läkemedelsförordningens tillämpningsområde och kan därför inte såsom läkemedel tillhandahållas till nedsatt pris enligt förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel. Vanlig vaselinsalva tillhör denna typ av salvor. Om en salva anges skola förebygga, lindra eller bota sjukdom eller om den innehåller verksamt ämne i viss myckenhet omfattas salvan däremot

av läkemedelsförordningen och kan såsom läkemedel tillhandahållas till nedsatt pris. Exempel på denna typ av salvor är kortisonsalvor. De psoriasissjuka använder båda typerna av salvor.

I motioner till 1965 års riksdag väcktes förslag om att synalarkrämen, en kortisonsalva, skulle kostnadsfritt tillhandahållas psoriasissjuka genom att upptas i förteckningen över kostnadsfria läkemedel. I remissvar avstyrkte medicinalstyrelsen bifall till motionerna under hänvisning till yttranden, som på styrelsens anmodan avgivits av professorn Sven Hellerström och av statens farmaceutiska laboratorium. Andra lagutskottet (2 LU 1965: 40) förklarade sig kunna utgå från att 1961 års sjukförsäkringsutredning skulle söka tillgodose det angelägna behovet av effektivt stöd till de sjuka som har stora läkemedelskostnader. Det förutsattes därvid att möjligheterna att bereda gruppen psoriasissjuka fri medicin skulle tillvaratagas. Utskottet framhöll vikten av att problemet fick en tillfredsställande lösning. Utskottet hemställde att riksdagen i anledning av motionerna måtte såsom sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört samt att motionerna, i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet hemställt, inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen beslöt i enlighet härmed.

I sitt år 1966 avgivna betänkande »Läkemedelsförmånen» (SOU 1966: 28) anförde 1961 års sjukförsäkringsutredning att den riktat förfrågan till medicinalstyrelsen om förutsättningarna för att tillhandahålla kostnadsfria läkemedel i samband med vissa sjukdomar därvid även berörts fråga om en eventuell utvidgning till andra grupper, såsom bl. a. personer lidande av psoriasis. Medicinalstyrelsen hade dock inte synts benägen att med tillämpade principer förorda ytterligare tillägg till förteckningen över kostnadsfria läkemedel. Utredningen anförde i betänkandet att den emellertid räknade med att dessa frågor ånyo skulle prövas så snart de medicinska förutsättningarna härför ansågs föreligga.

I prop. 1967: 135, vari 1961 års sjukförsäkringsutrednings betänkande anmäldes och förslag om ändringar i förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel framlades för riksdagen, anförde föredragande departementschefen att han, vad gällde frågor om kostnadsfria läkemedel, utgick från att medicinalstyrelsen fortlöpande skulle se över förteckningen över kostnadsfria läkemedel. Andra lagutskottet (2 LU 1967: 58) underströk i sitt utlåtande över propositionen vikten av att ifrågasvarande förteckning i fortsättningen blev föremål för kontinuerlig översyn.

Chefen för socialdepartementet besvarade vid 1970 års riksdag i andra kammaren (prot. 38, s. 104) en fråga ang. prisnedsättning på läkemedel för patienter med eksem. Frågan avsåg ändring i läkemedelsförordningen så att patienter som behandlas för eksem skulle kunna få salvor, tubgas och gasbindor till nedsatt pris, om recept från läkare styrker att dessa varor behövs för vården.

Departementschefen anförde att salvor som säljs för att användas som läkemedel mot eksem faller under läkemedelsförordningen medan gasbindor och tubgas faller utanför området för denna förordning. En sådan ändring att vanliga förbandsartiklar såsom gasbindor m. m. skulle föras in under den kontroll som är avsedd för läkemedel, skulle bryta ramen för läkemedelslagstiftningen och borde inte komma i fråga. Departementschefen nämnde emellertid att frågan om hur kostnaderna för ifrågakarande artiklar skall kunna lindras, exempelvis för eksempatienter, torde falla inom ramen för de frågor som hjälpmedelsgruppen prövar.

Hjälpmedelsgruppen tillkallades år 1969 med uppdrag att utreda frågan om ökat statligt inflytande över prisbildningen och upphandlingen i fråga om hjälpmedel för handikappade samt att lägga fram förslag till de åtgärder som föranleds av utredningen.

Bestämmelser om hjälpmedel för handikappade m. m.

Tillhandahållandet av hjälpmedel åt handikappade är sedan lång tid en angelägenhet för sjukvårdshuvudmännen. De har tagit initiativet härtill inom ramen för och i anslutning till sjukvårdsuppgifterna. Staten har tagit på sig ett successivt växande finansiellt ansvar för verksamheten genom att lämna sjukvårdshuvudmännen statsbidrag till anskaffande av hjälpmedel.

Socialstyrelsen upprättar förteckning över de hjälpmedel för vilka statsbidrag utgår (hjälpmedelsförteckning). Numera innefattar statsbidragsgivningen hela kostnaden för ett stort antal hjälpmedel av olika slag. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1968: 238) om statsbidrag till vissa hjälpmedel för handikappade.

Frågan om ultravioletta ljuslampor för psoriasissjuka aktualiserades vid 1970 års riksdag genom en motion, vari hemställdes att riksdagen skulle begära en prövning av möjligheterna att hänföra ifrågakarande apparatur till gruppen fria tekniska hjälpmedel eller — om detta inte ansågs lämpligt — på annat sätt föreslå ekonomiskt bidrag till densamma. Statsutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande (SU 1970: 5, s. 24—25) att socialstyrelsen meddelat att ifrågakarande lampor inte var att hänföra till hjälpmedel utan till behandlingsapparatur, att det ankom på sjukvårdshuvudmännen att tillhandahålla sjukvård och därför behövlig apparatur samt att utskottet mot den bakgrunden inte fann skäl bifalla motionsförslaget.

Klimatvård

Hos Svenska landstingsförbundet finns inrättad en organisation för förmedling av vårdresor med inriktning på klimatterapi innefattande adekvat medicinsk behandling, rehabiliteringsvård samt konvalescent-

och eftervård.

En förtroendemannanämnd med representanter för sjukvårdshuvudmännen utövar ledning av verksamheten. Till Landstingsförbundets kansli har knutits ett centralt serviceorgan för bestridande av rutinmässiga, administrativa arbetsuppgifter. För den samlade medicinska ledningen ansvarar särskild uttagningsläkare och ett expertråd med företrädare för de medicinska specialiteter som i större utsträckning är representerade bland patienterna.

För verksamheten utnyttjas tills vidare redan befintliga anläggningar med tillfredsställande sjukvårds- och rehabiliteringsresurser. Svensk expertis överenskommer i samråd med läkare och annan medicinsk personal vid anläggningarna om vilka vård- och behandlingsmetoder som i huvudsak skall tillämpas för de svenska patienterna. Sedan lämpliga metoder blivit fastställda skall en fortlöpande kontroll av verksamheten företagas av på platsen stationerad svensk sjuksköterska. Minst en eller ett par svenska sjukvårdsutbildade personer skall finnas vid varje vårdinrättning för att följa och övervaka vårdarbetet och samtidigt fungera som kontakt mellan det centrala organet i Sverige och vårdinrättningen. Inspektioner företas av den särskilde uttagningsläkaren och andra läkare från Sverige.

Verksamheten inleddes under våren 1969 och har till en början varit inriktad på psoriasispatienter och astmatiker, patienter med rörelsehinder av olika uppkomst samt patienter i behov av konvalescent- och eftervård.

Vårdresorna för psoriasispatienterna, som ännu så länge utgör en försöksverksamhet, har gått till ön Hvar i Jugoslavien. Resorna arrangeras under månaderna maj—juni och september—oktober och omfattar grupper om ca 60 deltagare. Vistelseperioden i Hvar var år 1970 ca fyra veckor. Gästplatser på ett hotell disponeras. Klimat- och miljövård är det centrala i verksamheten. Två sjuksköterskor finns emellertid för tillsyn, medicinering och anbringande av salvor m. m.

Kostnaden per person för en fyra-veckors vistelse inklusive resekostnader uppgick under år 1970 till ca 2 200 kr., som debiteras vederbörande sjukvårdshuvudman. Landstingsförbundet har rekommenderat huvudmännen att debitera patienterna en avgift av 5 kr. per dag. Inom varje sjukvårdsområde har en läkare i uppdrag att som uttagningsläkare avge förslag till uttagningsläkaren vid det centrala organet hos Landstingsförbundet om uttagning till vårdresorna.

Klimatvård för psoriasisjuka arrangeras även av Svenska psoriasisförbundet, som under våren 1971 anordnar behandlingsresor till Kanarieöarna.

Fråga om vård av svenska patienter utomlands väcktes vid 1969 års riksdag genom en motion, vari föreslogs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om utredning av frågan om en orga-

niserad sjukvårdande verksamhet — i sina kvalificerade delar utförd av svensk personal — för vissa svenska patienter genom deras överförande till lämpliga medelhavsländer och anläggande i dessa länder av svenska behandlingscentra. Allmänna beredningsutskottet fann sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande (ABU 1969: 10) inte böra tillstyrka motionen. Utskottet anförde att motionärens önskemål finge anses vara tillgodosedda genom att dels hos sjukvårdshuvudmännen förelåg planer på en organisation för förmedling av vårdresor (vilken inrättades år 1969 och vilken beskrivits i det föregående), dels inom 1961 års sjukförsäkringsutredning övervägdes frågor om utvidgade sjukförsäkringsförmåner vid vård utomlands.

1961 års sjukförsäkringsutredning avgav sommaren 1970 ett betänkande »Ersättning vid vissa sjukvårdande åtgärder och sjukresor» (SOU 1970: 56), varmed utredningen avslutade sitt uppdrag. I betänkandet framlades förslag i fråga om förmånerna i samband med konvalescentvård, s. k. sjukvårdande behandlingar och sjukresor. I betänkandet redovisade utredningen att den inte funnit en sådan ändring av lagen om allmän försäkring påkallad att ersättning från den allmänna försäkringen kan utgå för kostnader för sjukvård utom riket som den försäkrade är i behov av redan vid avresan från Sverige. Remissbehandlingen av betänkandet är avslutad och betänkandet har genom prop. 1971:94 av Kungl. Maj:t nyligen anmälts för riksdagen i vad avser frågan om förmåner i samband med sjukresor.

Utskottet

Ett stort antal personer i vårt land lider av hudsjukdomen psoriasis. Sjukdomen yttrar sig i rodnande utslag, täckta av vita fjäll som lätt faller av. Vid svårare fall av psoriasis medför sjukdomen ledbesvär. Sjukdomen behandlas främst genom att huden smörjes in med fett eller med olika tjär- och kortisonpreparat. Ultraviolet bestrålning eller enbart ljusbad har en läkande effekt på sjukdomen.

I de tre motioner som behandlas i detta betänkande framställs yrkanden som syftar till att bringa ned de kostnader som uppstår för psoriasis-sjuka till följd av sjukdomen. Kostnaderna avser bl. a. inköp av sår-salvor och bandagemateriel samt kostnader för att få tillgång till sol-ljuslampor och för att kunna delta i s. k. klimatesor.

För personer som lider av psoriasis kan de kostnader som sjukdomen direkt eller indirekt medför många gånger bli betungande. Detta bör beaktas i de olika sammanhang där åtgärder till stöd åt olika grupper sjuka är föremål för prövning. Å andra sidan måste framhållas att frågan om förmåner till personer som lider av en viss sjukdom måste prövas från i princip samma utgångspunkter som förmåner åt grupper med andra sjukdomar.

I motionerna 1971:131 och 1971:182 hemställs om en översyn av läkemedelsförordningen i syfte att förordningen skall utvidgas till att omfatta även sårsalvor och bandagemateriel. Härigenom skulle förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel bli tillämplig på varorna och de psoriasis sjuka skulle kunna köpa dessa till reducerat pris.

Utskottet vill framhålla att en ändring av läkemedelsförordningen för att få vanliga förbandsartiklar såsom gasbindor m. m. under den kontroll som är avsedd för läkemedel skulle bryta ramen för läkemedelslagstiftningen. Den begärda ändringen bör därför inte komma i fråga. Beträffande yrkandena rörande sårsalvor bör nämnas att åtskilliga av de salvor som används vid psoriasis faller under läkemedelsförordningen. Med hänsyn härtill och då utskottet inte kan förorda att salvor som används för behandling av psoriasis sjuka skall bedömas efter regler som avviker från dem som gäller för andra medel för yttre bruk avstyrker utskottet även yrkandena i denna del. Hjälpmedelsgruppen, som tillkallades år 1969, har att utreda frågan om ökat statligt inflytande över prisbildningen och upphandlingen i fråga om hjälpmedel för handikappade. Enligt vad utskottet inhämtat kommer hjälpmedelsgruppen att pröva formerna för tillhandahållandet av bl. a. bandagemateriel för vissa patientgrupper.

I motionerna 1971:131 och 1971:187 framställs yrkanden som syftar till en sådan ändring av den av socialstyrelsen upprättade hjälpmedelsförteckningen att förteckningen kommer att omfatta även solljuslampor för den som är psoriasis sjuk.

Förra årets riksdag avvisade ett likartat yrkande under hänvisning till att ifrågakvarande lampor inte är att hänföra till hjälpmedel utan till behandlingsapparat och till att det ankommer på sjukvårdshuvudmännen att tillhandahålla sjukvård och därför behövlig apparatur. Utskottet anser att det inte finns skäl frånga detta ställningstagande och avstyrker därför bifall till motionen 1971:131 i denna del samt till motionen 1971:187. I detta sammanhang finns emellertid anledning erinra att det i viss utsträckning förekommer att sjukvårdshuvudmännen ställer behandlingsapparat till förfogande i hemmet. Det synes inte uteslutet att detta tillvägagångssätt kan vara en framkomlig väg även då det gäller att tillhandahålla solljuslampor till personer som lider av mera höggradig psoriasis.

I motionen 1971:182 hemställs att frågan om statligt stöd för inrättande av klimatvårdsplatser för psoriasis sjuka och bidrag till de patienter som utnyttjar platserna skyndsamt skall utredas. I motionen 1971:131 framställs ett likartat yrkande.

Sjukvårdshuvudmännen har inrättat en organisation för vårdresor utomlands. Inom ramen härför har anordnats resor för psoriasis sjuka till ön Hvar vid den jugoslaviska kusten. Klimatvård har varit det cen-

trala i verksamheten. Sjukvårdshuvudmännen har utöver en obetydlig avgift per dag och deltagare helt stått för kostnaderna. Resor som avser klimatvård för psoriasis sjuka anordnas även av Svenska psoriasisförbundet.

Med hänsyn till den försöksverksamhet som i enlighet med det anförda bedrivs av sjukvårdshuvudmännen och till vilken, enligt vad utskottet inhämtat, inte någon psoriasis sjuk som haft kvalificerat vårdbehov avvisats kan utskottet inte biträda motionsyrkandena avseende klimatvård.

Utskottet hemställer

att följande motioner, nämligen

1. motionen 1971: 131,
2. motionen 1971: 182,
3. motionen 1971: 187,

inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 april 1971

På socialutskottets vägnar

GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s), Hamrin (fp), Dahlberg (s), Carlshamre (m), fru Skantz (s), herrar Larsson i Öskevik (c)*, Hyltander (fp), fru Sigurdson (s), herrar Åkerlind (m), Johnsson i Blentarp (s), Andreasson (c), fru Marklund (vpk) och herr Nilsson i Växjö (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.